

ARFVEDSON, CARL CHRISTOPHER

Tal, om allmänna hushållningen; hållet för kongl. vetenskaps academien, vid præsidii nedläggande, den 28 novemb. 1792. Af Carl Arfvedson ... Stockholm, tryckt hos Anders Zetterberg, 1793.

1793

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök*:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra*:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

ARFVEDSON

x B

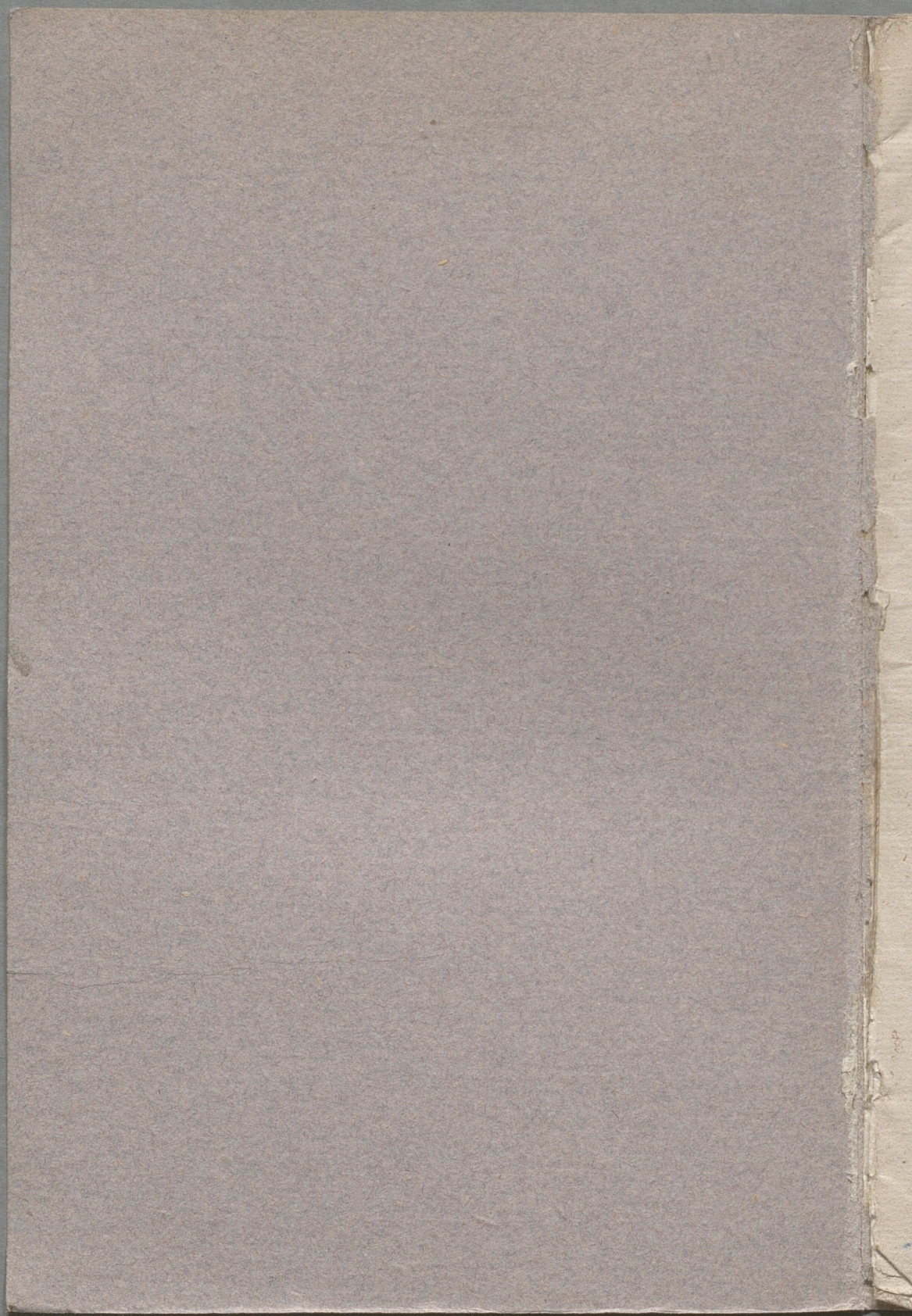
Polit. Econ.

Allin.

(Pp.)

1792

1700-1829

Ex. B

Polit. ekon.
Allm.
(Bor)
o

1792
1700-1829

TAL,
Om
ALLMÄNNA
HUSHÅLLNINGEN;

Hållet för
KONGL. VETENSKAPS ACADEMIEN,
Vid Præsidii nedläggande,
Den 28 Novemb. 1792.

Af
CARL ARFVEDSON,
Commerce-Råd.

STOCKHOLM,

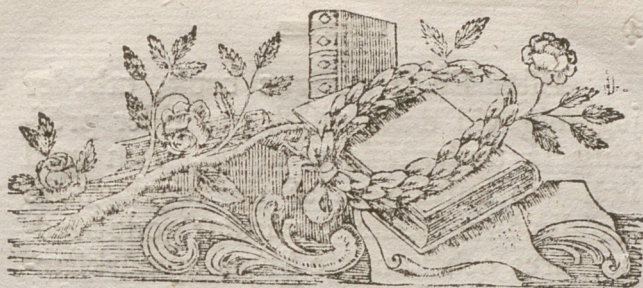
Tryckt hos ANDERS ZETTERBERG, 1793.

1841
AT LONDON
PRINTED BY
JOHN WILKINSON
AND
JOHN BARNES
ST. MARTIN'S LANE

THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND
ANATOMY
OF
MAMMALS
AND
BIRDS
AND
REPTILES
AND
FISHES
AND
INVERTEBRATE ANIMALS
AND
PLANTS
AND
MINERALOGY
AND
METEOROLOGY
AND
COSMOGONY
AND
ASTROLOGY
AND
PHYSICAL ASTRONOMY
AND
MATHS
AND
MUSIC
AND
DRAWING
AND
SCULPTURE
AND
LITERATURE
AND
HISTORY
AND
PHILOSOPHY
AND
THEOLOGY
AND
LAW
AND
MEDICINE
AND
SURGERY
AND
DENTISTRY
AND
VETERINARY SURGERY
AND
AGRICULTURE
AND
GARDENING
AND
FISHING
AND
HUNTING
AND
SHOOTING
AND
BOATING
AND
SAILING
AND
DRIVING
AND
COACHING
AND
HORSEMANSHIP
AND
FENCING
AND
BOXING
AND
WRESTLING
AND
JUDO
AND
GOLF
AND
TENNIS
AND
CRICKET
AND
BASEBALL
AND
BASKETBALL
AND
VOLLEYBALL
AND
SOCCER
AND
RUGBY
AND
HOCKEY
AND
ICE HOCKEY
AND
FIGURE SKATING
AND
SPEED SKATING
AND
LUGE
AND
CURLING
AND
BIATLON
AND
CROSS-COUNTRY SKIING
AND
ALPINE SKIING
AND
NORWEGIAN SKIING
AND
PARALYMPIC GAMES
AND
SPECIAL OLYMPICS
AND
YOUTH OLYMPICS
AND
WORLD OLYMPICS
AND
PARALYMPIC VILLAGE
AND
SPECIAL OLYMPIC VILLAGE
AND
YOUTH OLYMPIC VILLAGE
AND
WORLD OLYMPIC VILLAGE

MINE HERRAR!

Då jag i dag nedlägger det ämbete, som J redan för andra gången behagat mig updraga; känner jag min oförmögenhet lika så stor, at för Eder tolka min erkänsla för et så utmärkt och hedrande förtroende, som den varit at upfylla de plikter det mig ålagt. Vore kärlek til vetenskaperna och en brinnande håg at bidraga til deras framgång allena gällande; skulle jag lätt tro mig förtjena den välvilja, det tålamod, hvarmed J gått mig til mötes, och som gjort det för mig möjligt at föra Eder klubba, hvilken jag med tilfredsställelse nu får öfverlämna til en värdigare.

Efter Edert antagne bruk, utbeder jag mig vid detta tilfälle, at Eder pröfning få understålla et ämne, som med skäl kan anses vara af de angelågnaste för allmän uplysning; värdigt gode Medborgares och kunnige Måns upmärksamhet och nogaste granskning, det är den *Allmänna Hushållningen*.

Et Folks verkeliga rikedom består ej i ågandet af Silfver och Guld, utan i en ymnig tilgång af våra förnödenheter. Desse vinnas genom näringarne; som således utgöra grundvalen til Samhällets välmåga och bestånd. Där näringar äro tryckte och fatte under tvång, lider folket brist och stadnar i fattigdom; hvarest de åter finna upmuntran, frihet och trefnad, där sprida de allmän välmåga, och Samhället vinner genom dem en säker tilväxt och styrka. Näringarnes bestånd och framgång beror förnämligast på en qvick affättning af deras alster: då idkaren finner denne, ökes därigenom hans håg at producera och tilverka; när däremot affättningen tryter, måste verksamheten därefter inkränkas, och arbetaren blifver trög och vanmågtig.

Affättningen vinnes genom lindriga varupriser och en vidsträckt Handel och

och Sjöfart, frie från alla hinder och tvång.

Varornas värde eller pris beror på förhållandet af penninge - stocken emot varu - mängden. Sedan penningen blifvit en allmän måttstock af varornas värden, stadga sig åter desse genom myckenheten af penningar, som äro i omlopp emot varorna hvilka däremot utbytas; ty värdet af alt, som går i köp och salu, determineras af myckenheten, som däraf kommer til marknad. Således, när alt annat är lika, måste affättningen blifva bäst hos de samhällein, hvar-est, relativt til de öfrige, varumängden är större än penninge - stocken; ty varan sökes där hon finnes til lägsta pris. Genom denna upmuntran för näringsidkaren vinner varumängden en tilväxt, svarande emot en tiltagande penningestock, som hindrar rubbning af förhållandet och bibehåller affättningen.

Med näringarnes tiltagande, ökar sig Folkstocken i lika progression: den kommer i en frodig tilväxt där hvar och en finner utrymme för sin idoghet, och därigenom utvåg at sätta bo. Det är i sjelfva naturen, at et land måste få få många Inbyggare, som där kunna finna sin föda och utkomst.

De Samhällen, hvarest näringarne bäst trivas och upmuntras, måste således blifva de mäktigaste, som de inom sig sjelfve finna alt det, som fordras at försvara sin sjelfständighet och aktning hos sina grannar.

Då penninge-stocken, det vare sig i verkligt eller representerande Creditmynt, ökes i et land genom andra tillfälligheter, än dem handeln och en tilltagande varumängd åstadkomma; händer däraf stegring i varuprisen, som, åtfölgd af en minskad affättning i handeln med andra Samhällen, verkar näringarnes aftagande, deras Idkares förlägenhet och slutliga undergång.

Dår näringarne skola trivas, måste äfven hvar man, til person och egendom njuta den fullkomligaste säkerhet; Beskattnings-verket och upböörden däraf så inrättas, at hvar och en efter sin förmåga lika bidrager til Staten; och at rörelserna genom vidlyftiga och onödiga omgångar och formaliteter ej möta hinder och tvång, som gör circulation svår och ofta omöjelig.

Ej mindre angeläget är, at hvar och en Landets Invånare, obehindradt må vidtaga det närings-fång, hvartil des snille bäst finnes danadt. Alt tvång och hin-

hinder häruti qväfver idogheten, gör of-
 tadt den, som det träffar, til en onyt-
 tig medlem af Samhället, och hindrar
 den tåflan, som är själen af alla nå-
 ringar.

Då nåringarne äro frie, utvecklar
 sig mennisko- inllet; och industrien, som
 i sin framgång ej känner någon gräns,
 hinner til sin fullkomlighet.

Hos et så väl beställt samhälle behöf-
 vas sållan några särskildte upmuntringar,
 til någon närings uphjelpande. Desse ut-
 vågar vidtagas, när hinder och svårig-
 heter sig förete; de blifva ej annat än pal-
 liativer, när desse ej kunna undanröd-
 jas. Då at nye och förr okände handte-
 ringar förunnas, dels penninge- under-
 stöd af Staten, dels ock befrielser från
 beskattning, måste sådant falla de förut
 stadgade nåringarna til last, och i mon
 dåraf verka til deras aftagande.

Det enda och säkraste medel at up-
 hjelpa alla nåringar, måste således blif-
 va, at afskaffa och utrota alla hinder,
 som finnas ligga dem i vägen; at låtta
 deras Idkare från de bördor, som kun-
 na trycka dem; och för deras idoghet
 öppna et oinskränkt fält. Då låmpa nå-
 ringarne sig sjelfva efter Landets beska-
 ftenhet och folkets lynne, och hämta
 A 4 från

från själfva naturen sin styrka, sitt bestånd.

Af alla nåringar är jordbruket den första: Det alstrar ämnen til förädling åt de öfrigas verksamhet: det frambringar våra första lifsförnödenheter, utan hvilka et samhälle ej kan bestå, eller åga fullkomlig själfständighet: det gifver det största utrymmet åt Folkstockens idoghet och därmed förknippade trefnad och tilväxt. Det förtjenar därför Lagstiftarens första acktning och omvårdnad, såsom grund til hela byggnaden. Dock måste denna omtanke för grundläggningen ej sträcka sig så vidt at den, i anseende til de öfrige näringsgrenar, utur acktåtes eller därigenom försvagas, sådant kan lätt verka hela byggnadens fall.

Det blifver en ostridig sanning, at ingen nåring får uphjelpas til de andras förfång. De åga i sin natur et sådant samband, at den enas förfall medförer altid skadeliga verkningar för de öfriga. Naturen återtager öfveralt sin rätt, och alla konstlade anstalter, som därifrån afvika, blifva i sina verkningar skadelige för samhället.

Lika som Slögderne ej kunna bestå utan Landets odling, måste åter denna städna i vanmagt, då den saknar verksam-

samheten af de förre, som upbruka Landtmannens alster och genom förädling dana dem efter behofven.

Man finner af erfarenheten, at hvar est Städerne äro utan handel och slögder, är Landsbygden i vanmägt; hvar emot Jordbruket vinner trefnad och stiger til sin högd, där handlande Städer och nyttiga slögde - inrättningar emottaga alt hvad Landet kan framalstra, hvars Inbyggare åter, författe i tillstånd at mera njuta lifvets bekvämligheter, upmuntra slögderne medelst större förbrukning af deras varor.

Således räcka nåringarne, lämnade til sitt naturliga otvungna lopp, hvarandra handen, gifva styrka til samhället och utkomst för dess medlemmar: den enda fasta grunden til folkstockens uprätthållande och tiltagande; ty uslingen har svårt at bygga ågtenskap, och när det sker, förgås han gemenligen med sin afföda i elände.

Bland hindren emot nåringar, kan man med skäl räkna flera, under de framtidiga åldrar, dels af omständigheter, dels af mindre uplysning, upkomne anstalter och författningar, som af gammal håfd blifvit helgade och af fördomar understödde. Af dem visa sig i synnerhet Cor-

porationer, Skrån och Gillen, som i Stads-
 manna nåringarna i hela vår verldsdel
 blifvit införde. I de tider, då våre Bar-
 bariske Förfäder hade kullkastat all or-
 dentelig Regering; då säkerheten endast
 fanns i armstyrkan, och då Folket låg
 under det féodale oket, blefvo, under
 beskydd af flera stora Regenter, som där-
 uti äfven funno en tilväxt af styrka, Cor-
 porationer och Gillen inrättade, at med
 förenad magt försvara sitt bestånd och si-
 na vundna rättigheter mot våldet. Men
 sedan, i lyckligare tider, orsaken uphört
 och hos allmänheten kommit i glömska,
 hafva desse inrättningar, lika de Gothi-
 ske byggnader hos oss kvarblifvit; an-
 sedde som nödvändige til bibehållande
 och styrande af de nåringar de omtat-
 ta; lika som voro de endast til detta ändamål från sin början tilkomne. I et
 uplystare tidehvarf måste desse, i anseende
 til det tvång de medföra, småningom
 aftaga, til deras inrättning förbättras, el-
 ler aldeles försvinna.

At slögderne under en oinskränkt
 frihet bäst trifvas, därom bära de i se-
 nare tider inrättade så kallade Fristäder
 det osvikligaste vitnesbörd. Et Birming-
 ham, Manchester, Leeds, Scheffield med
 flere, hafva tagit lofven af de fläste ur-
 äldri-

åldriga incorporerade Städer, och hafva med de hastigaste steg bragt sin verksamhet och industrie til en högd, som nu väcker världens förundran.

Då näringarne och handels rörelsen äro frie, och communication Landsorterne imellan obehindrad, behöfvas inga Taxor eller andra Reglementariska författningar: Concurrencen allena blifver då den rätta, den naturliga styresmannen; den enda styrkan, som med säkerhet verkar mot egennytta, sjelfsväld och underslef i näringarne; som väcker upmärksamhet och omtänka hos deras Idkare, och i en naturlig ordning sätter det hela i et riktigt förhållande.

I mon som, genom Folkets verksamhet, samhället vinner allmän välmåga och rikedom, upkommer åtrå at njuta lifvets bekvämligheter. Därifrån härleda sig alla de behof, som smak och inbildning tilskapa, och slutligen af vanan göras lika oumgångeliga med de första nödvändigheter. Denne åtrå känner ingen annan gräns, än utvägarne at den förnöja; där desse finnas, blifver den för samhället nyttig, han upmuntrar snillet, som framallstrar konsterna; vetenskaperne finna trefnad hos et höfsadt folk, hvilket

ket de uplysa och rickta med sina upptäckter. Et sådant samhälle kan därför utan våda njuta livets bekvämligheter til en grad, som hos de mindre idoge och verkfamme blifver en förstörande yppighet, så mycket farligare, som den genom lagar och förbud sällan kan tyglas.

I forntiden, då utom Boskapskötseln, åkerbruket och några grofva slödder voro ofullkomligen kände, skulle åtnjutandet af de bekvämligheter, som hos oss tagit rum bland första nödvändigheterna, hafva blifvit ansedt för en öfverdådig yppighet. I en naturlig ordning måste således et Samhälle ej känna eller åstunda andra bekvämligheter, än dem det sjelf kan åstadkomma; men denna ordning blifver snart rubbad, när genom en hastigt tiltagande penningestock, det vare sig i verkligt eller fictivt mynt, en lätthet upkommer at i lefnadsfätt följa de idogare och rikare folkslags efterdomen. Då blifva de verkliga tilgångarne otillräcklige mot behöfven: undervigt i handeln och oordning i allmän och enskild hushållning blifva därpå oundvikelige följder.

Mätte därför näringarne i vårt Fosterland altid hållas i acktning, upmuntras

tras och skyddas! Måtte Svenske Mån kunna ådagalägga, at verksamhet hos et manligt Folk kan öfvervinna de svårigheter, som sig förete under et mindre blidt luftstrek! Och måtte den allmänna hushållningen hos oss, genom visa författningar och folkets uplysning, vinna det skick, som utgör den säkraste grunden til Samhållens upkomst, fällhet, styrka och sjelfständighet!

SVAR,

SVAR,

gifvet

På Kongl. Vetenskaps Academiens vägnar,
af Dets Secreterare,
JOHAN CARL WILCKE.

MIN HERRE!

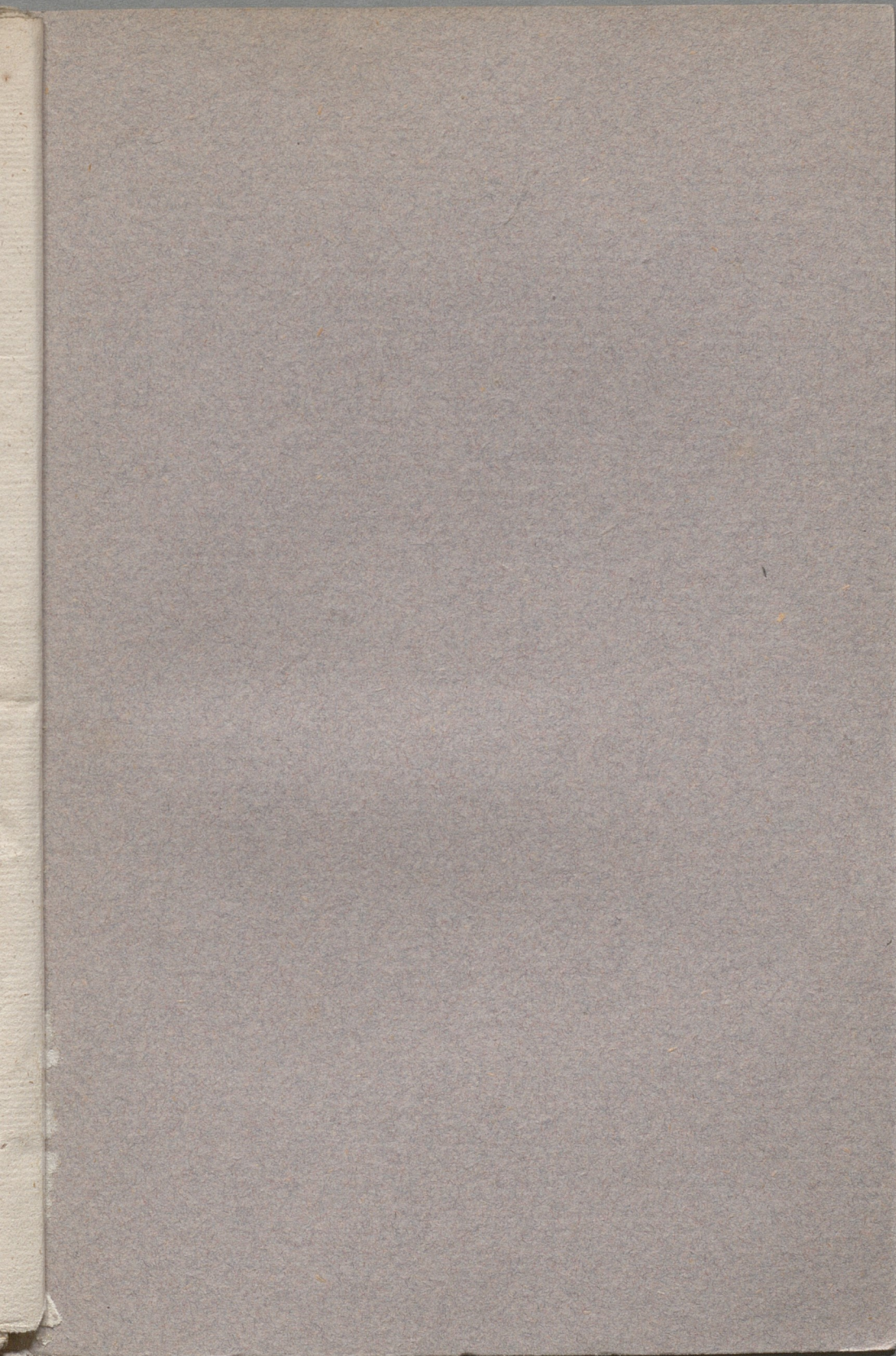
*Då Kongl. Akademien inom en tid af
fyra år nu för andra gången up-
dragit Eder Styrelsen af Dets Samhälle,
torde väl detta icke hafva varit afpassadt
efter myckenheten af angelägna Sysflor
och göromål hvaraf Eder Tid uti vid-
sträckt Handel och nyttiga rörelser oaf-
brutet uptages; Men vittnar så mycket
tydligare om det utmärkta förtroende,
hvarmed Akademien tacksamt erkänner de
många Henne bevista tjänster, och Eder
uti Dets ömaste angelägenheter alltid så
oförtrutet betedde vänskap och ritiska be-
mödande. Så mycket mera är ock nu K.
Akademien Eder, Min Herre, förbun-
den, som äfven denne gång icke allenaft
med villighet påtagit Eder besväret med
Præsidii förande, utan ock därunder från
Eder tid afbrutit, för at i dag fågna
Akademien med et vackert Tal ur den
Ve-*

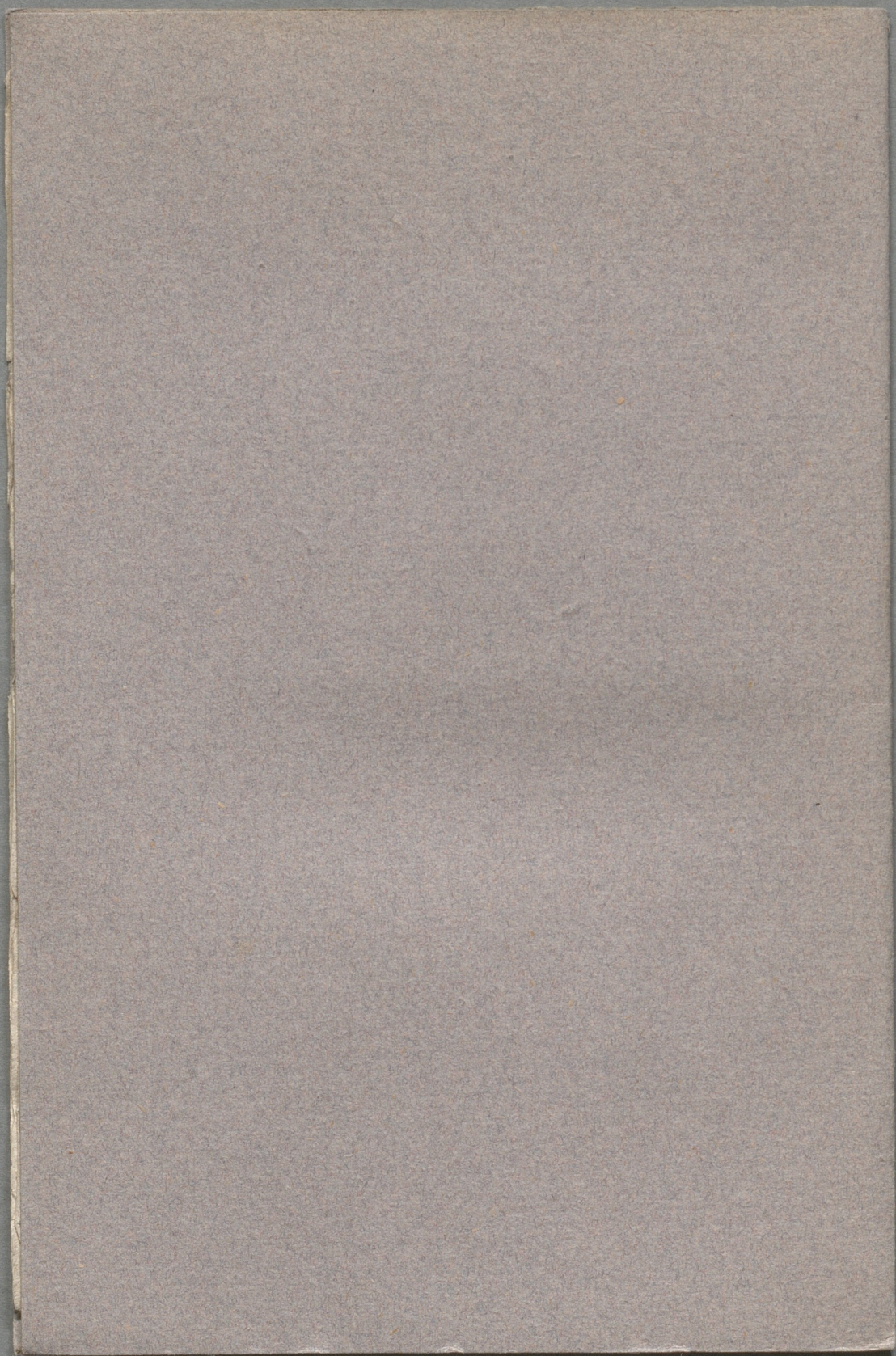
Vetenskap, som så allmänt förtjenar, så allmänt syslosätter vår tids upmärksamhet och ontänka, Allmänna Hushållningen.

Om denne Vetenskap i vidsträcktaste bemärkelse skulle synas ligga något utom Academiens egentligaste yrken; så syfta likväl alla Dess arbeten på sann nytta för allmän Hushållning, och Academiens vittre Ledamöter hafva ofta bemödat sig at påfinna samma grunder til Hushållskunskapernas bringande til en säker Vetenskap. Därtill bidrager onekeligen de anmärkningar, hvarmed Edert Tal så märkeligen uplyser sammanhanget af de vigtigaste och måst practiska sanningar i samma lära. Vetenskaper, Konster och Slögder likna träden och blomstren på marken däri, at de nyttigaste bland dem trivas bättre i fri lust, än uti stängda drifhus. Nya frön tarfva från början vårdnad, skötsel och skygd; Men de af dem, som passa för Climatet, växa frodigast och sprida sig när de få så sig sjelfva; och ofta de sänst, hvarå konst och tvång gjort mästa åverkan. Frihet och föda äro snillets rätta fosterland, där des frukter sjelfmant visa sig. At skaffa nya frön, at förklara deras nytta, at vid culturen biträda med råd och undervisning,

ning, har alltid varit Vetenskaps Aca-
demiens föremål. Med några deraf har
det lyckats. Önskansvärdt ja lyckligt
förden skull, om ännu flere, i likhet med
Fåraskötflen och Jordpårons planteringen,
förmådde sprida allmän nytta och för-
kofran til hela vår Allmänna Hushål-
ning.

www.books2ebooks.eu